

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาโครงการประเภทคมนาคม*

Public Participation In Environmental Impact Assessment : Case Studies Of Transportation Projects

Received:	October	31, 2018
Revised:	April	9, 2019
Accepted:	April	10, 2019

รัชสิริ ประดิษฐ์กุล (Ratchasiri Praditkul)**

คนางค์ คันธมธูรพจน์ (Kanang Kantamaturapoj)***

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการประเภทคมนาคม และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการประเภทคมนาคม ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 14 คน แบ่งเป็นประชาชนที่เข้าร่วมกระบวนการรับฟังความคิดเห็นตามกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจำนวน 9 คนและตัวแทนจากนิติบุคคลผู้มีสิทธิทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นผู้จัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจำนวน 5 คน โดยผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคนเป็นผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมการรับฟังความคิดเห็นในกรณีศึกษา 3 โครงการ ได้แก่ โครงการระบบทางพิเศษ, โครงการระบบขนส่งมวลชนที่ใช้ราง และโครงการระบบขนส่งทางอากาศ

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการประเภทคมนาคมยังไม่เป็นไปตามหลักการพื้นฐานของการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน เรื่องการเริ่มต้นเร็ว (Starting Early) ความจริงใจ (Sincerity) และวิธีการที่เหมาะสม (Suitability) สำหรับประเด็นการจำแนกผู้มีส่วนได้เสียโดยยึดหลักการรวมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไว้ให้มากที่สุดเป็นไปตามหลักการพื้นฐานของการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นเรื่องครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders) อย่างไรก็ตาม ในทาง

* วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการประเภทคมนาคม และนำไปสู่การเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการประเภทคมนาคม

The purpose of this study was to study the public participation problem in environmental impact assessment of transportation projects. It also leads to proposal the development of public participation processes in environmental impact assessment of transportation projects.

** นักศึกษาปริญญาโทสาขาสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Master of Environmental Social Sciences, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

E-mail: ratchasiripra@gmail.com

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Assistant Professor Dr., Department of Social Sciences, Faculty of Social Sciences and Humanities,

Mahidol University, Email: kanang.kan@mahidol.ac.th

ปฏิบัติยังพบปัญหาเรื่องความไม่ชัดเจนในคำนิยาม ไม่มีการกำหนดระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่มให้แตกต่างกัน

งานวิจัยนี้เสนอให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปรับปรุงแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) เพิ่มรายละเอียดคำนิยามของผู้มีส่วนได้เสียให้ชัดเจนมากขึ้น 2) กำหนดบทบาทของผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่มให้ชัดเจน และ 3) กำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่มให้แตกต่างกัน นอกจากนี้ ผู้วิจัยเสนอให้เจ้าของโครงการและผู้จัดกระบวนการรับฟังความเห็นลงพื้นที่เพื่อวางแผนร่วมกับผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่เกี่ยวกับวิธีการและช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดประชุมรับฟังความเห็น ใช้ภาษาที่ประชาชนสามารถเข้าใจได้ง่าย สื่อสารด้วยภาษาถิ่น และให้ข้อมูลโครงการที่จำเป็นเท่านั้นกับประชาชน นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานของโครงการเป็นระยะควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของประชาชน/ การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม / โครงการประเภทคมนาคม / หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน

Abstract

The purposes of this study are to study the problems of public participation in environmental impact assessment of transportation projects and to propose the suggestions to improve public participation processes in environmental impact assessment of transportation projects. Qualitative research method was employed. In-depth interviews was conducted to collect data. The informants included 9 Project Affected Person (PAPs) and 5 representatives from the Environmental Consultant. These 14 informants had actively involved in the public participation process of 3 case studies including expressway projects, rail mass transit projects and air transport projects.

The study found that the public participation process of the selected case studied did not follow the basic principles of public participation in terms of starting early, sincerity and suitability. Only stakeholder identification followed the principle of public participation because anyone is allowed to involve in the public participation process. However, there were some problems in practice such as confusion of the stakeholder's definition. In additions, there was no differences in the level of participation of each stakeholder group.

This study proposes the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning to revise public participation guideline in three issues; 1) clearly re-define the definition of stakeholders' groups, 2) determining the role of each stakeholder group, and 3) determining level of participation of each stakeholder group. In additions, this study

recommends the project owner and the environmental consultants to consult with stakeholders about the appropriate methods and timing for the public participation meeting, to use easy and local language, to provide only necessary information to the public, and to allow public to monitor the operation of the project periodically, along with activities that demonstrate social and environmental responsibility to build good relationships with the community.

Keywords: Public Participation/ Environmental Impact Assessment /Transportation Projects / Basic Principles Of Public Participation

บทนำ

การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอนาคตของประเทศไทยในปัจจุบันเป็นไปตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งรัฐบาลใช้เป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศเพื่อให้ส่วนราชการและหน่วยงานต่าง ๆ นำไปเป็นแนวทางในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีนี้ได้กล่าวถึงการพัฒนาด้านที่เกี่ยวข้องกับระบบคมนาคมขนส่งของกระทรวงคมนาคม โดยเน้นพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งและบริการเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศพัฒนาระบบโลจิสติกส์ที่ครอบคลุมเชื่อมโยงและมีประสิทธิภาพ ให้ความสำคัญกับการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในด้านขนส่ง การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและเมืองพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และพัฒนาระบบเมืองศูนย์กลางความเจริญตลอดจนการเชื่อมโยงภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก รวมถึงสร้างโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงบริการระบบคมนาคมขนส่งได้อย่างสะดวกทั่วถึงและปลอดภัย เพื่อให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกันทางสังคม (ชัยวัฒน์ ทองคำคูณ, 2560)

ยุทธศาสตร์พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบบริการด้านคมนาคมขนส่งของประเทศ ประกอบด้วย การขนส่งระหว่างเมืองและในเมืองให้ครอบคลุมทั้งภูมิภาคของประเทศ ตลอดจนการเชื่อมโยงการขนส่งระหว่างประเทศให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย แผนงานและโครงการด้านคมนาคมต่าง ๆ ในกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่ ระบบทางพิเศษ ทางหลวงหรือถนน ระบบขนส่งมวลชนที่ใช้ราง ท่าเทียบเรือ และโครงการระบบขนส่งทางอากาศ ซึ่งเป็นโครงการที่เข้าข่ายประเภทและขนาดโครงการหรือกิจการที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2560) การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องมือในการคาดการณ์และป้องกันผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคมที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงการ รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจของรัฐบาลและหน่วยงานอนุญาตว่าสมควรอนุญาตให้โครงการดำเนินการหรือไม่ (สนธิ วรรณแสง และคณะ, 2541) ในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมนั้น ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 กำหนดให้จัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่วิธีการดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนด รวมถึงมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญหรือมีคุณค่าในพื้นที่ พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นและความเป็นห่วงต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการในเวทีการประชุม การจัดกิจกรรมหรือช่อง

ทางการสื่อสารต่าง ๆ เช่น การสำรวจประชามติ การรับฟังความคิดเห็น จากนั้นในขั้นตอนของการพิจารณา รายงานกรณีที่มีการเสนอความคิดเห็นจะถูกผนวกเข้ากับรายงานในการพิจารณา พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบและเฝ้าระวัง โดยใช้กลไกไตรภาคีอาศัยความร่วมมือระหว่าง หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและ ประชาชนในพื้นที่ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2549)

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันเจ้าหน้าที่รัฐจะมีความ ใกล้ชิดกับประชาชน วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของประชาชนมากขึ้นและเป็นความพยายามในการสร้างความ กระตือรือร้น โดยให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจ พร้อมกับเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียได้รับรู้ เรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้นของกระบวนการซึ่งสามารถช่วยลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้ พร้อมกับแสดง ทัศนคติ แลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นเพื่อแสวงหาและนำไปสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่หรือทำการตัดสินใจอย่าง รอบคอบ เป็นการส่งเสริมให้เกิดฉันทามติและความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐต่อโครงการหรือกิจการนั้น ๆ อีกทั้ง ยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เนื่องจากการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2549)

แม้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นข้อกำหนดหนึ่งในการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อม ในการปฏิบัติที่ผ่านมากลับพบปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนในบางโครงการ โดยเฉพาะโครงการที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้างและส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น โครงการคมนาคมที่ต้องมีการเวนคืนที่ดินทำให้บางโครงการไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เกิดความล่าช้าใน การพัฒนา และนำไปสู่ความขัดแย้งในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยคัดเลือกกรณีศึกษาจากโครงการประเภทคมนาคมซึ่งเป็นโครงการที่สำคัญในยุทธศาสตร์ชาติของประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ ประเภทคมนาคม
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อมของโครงการประเภทคมนาคม

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วมคือ กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชน หรือผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการได้มีโอกาส แสดงความคิดเห็นในทุกขั้นตอนของกระบวนการ เพื่อสอบถามและแลกเปลี่ยนข้อมูลในเรื่องต่างๆ ซึ่งช่วยเพิ่ม มุมมองในการมองปัญหาและแก้ไขได้อย่างกว้างขวางและครอบคลุมมากขึ้น นำไปสู่การยอมรับร่วมกันใน โครงการ ลดปัญหาความขัดแย้งและทำให้ทุกฝ่ายสามารถอยู่ร่วมกันได้ ดังนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมใน กระบวนการตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการประเมินและติดตามผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและรับรู้ การปรับเปลี่ยน

โครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย (อรัทัย กักพล, 2552: 17-19, United Nations, 1981, William Erwin, 1976)

แนวทางการมีส่วนร่วมตามคู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน (อ้างใน แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคม ในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2549 : 22-23) เสนอหลักการพื้นฐานของการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ผู้บริหารโครงการต้องยึดถือ ได้แก่

1. การเริ่มต้นเร็ว (Starting Early) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องเริ่มต้นตั้งแต่ระยะแรกของโครงการ ต้องมีการให้ข้อมูล กระตุ้นให้แสดงความคิดเห็น และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนการตัดสินใจ นอกจากนี้การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ต้นช่วยให้ประชาชนมีเวลาคิดถึงทางเลือกหรือแนวทางแก้ปัญหาของชุมชนที่เหมาะสมมากขึ้น ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาโครงการ

2. ครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders) หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมอีกประการหนึ่ง คือ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียควรมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วม แต่กลุ่มที่ต้องให้น้ำหนักในการรับฟังข้อมูลและปรึกษาหารือเป็นอันดับแรกคือผู้ที่ได้รับผลกระทบทางลบจากโครงการโดยตรง

3. ความจริงใจ (Sincerity) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีความละเอียดอ่อน และความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมและประชาชนถือว่าเป็นมิติที่มีความสำคัญในการบริหารการมีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ หน่วยงานเจ้าของโครงการหรือผู้มีอำนาจอนุมัติต้องจัดกระบวนการอย่างจริงจัง เปิดเผย ซื่อสัตย์ ปราศจากอคติ และมีการสื่อสารสองทางอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอ ตอบสนองต่อความสงสัยของผู้มีส่วนได้เสีย รวมทั้งแจ้งความก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงของโครงการอย่างต่อเนื่อง

4. วิธีที่เหมาะสม (Suitability) การเลือกเทคนิคหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากประเภทและขนาดของโครงการ ความหลากหลายและลักษณะที่แตกต่างกันของพื้นที่และของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ตลอดจนความแตกต่างด้านวัฒนธรรม สังคม และค่านิยม ระดับความสนใจของชุมชนในประเด็นหรือโครงการ ความสามารถและความพร้อม รวมทั้งข้อจำกัดของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยนำหลักการพื้นฐานของการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังกล่าวมาเป็นกรอบการวิจัยเพื่อเทียบเคียงว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการประเภทคมนาคมเป็นไปตามหลักการพื้นฐานของการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจากช่องว่างการดำเนินการที่ยังไม่เป็นไปตามหลักการพื้นฐานของการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับในประเทศไทย สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2549 : 26-27) ได้กำหนดแนวทางให้เจ้าของโครงการจะต้องดำเนินการตามกระบวนการการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างน้อย 2 ครั้ง ครั้งแรกในระหว่างเริ่มต้นโครงการ โดยรับฟังความคิดเห็นต่อร่างข้อเสนอโครงการและขอบเขตการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ของการรับฟังความคิดเห็นในครั้งแรกคือ เป็นการให้ข้อมูลกับประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับโครงการที่จะเกิดขึ้นและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ รวมทั้งขอบเขตการศึกษาด้วย ครั้งที่สองในระหว่างการเตรียมจัดทำรายงานและมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์ของการรับฟังความคิดเห็นครั้งที่สองคือ เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจในรายงานและมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยข้อคิดเห็นที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นในครั้งที่สองจะต้องผนวกไว้เป็นส่วนหนึ่งของรายงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้หลักเกณฑ์การเลือกแบบยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก เพื่อให้ได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เหมาะสมและสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์การศึกษา จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดในการศึกษาคือ 14 คน ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชน โครงการละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน และตัวแทนจากนิติบุคคลผู้มีสิทธิทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นผู้จัดการกระบวนการรับฟังความคิดเห็นและมีประสบการณ์ในการทำงานอย่างต่ำ 5 ปี โครงการละอย่างน้อย 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 14 คนมีประสบการณ์เข้าร่วมกิจกรรมการรับฟังความเห็นของโครงการที่คัดเลือกเป็นกรณีศึกษา 3 โครงการ ได้แก่ โครงการระบบทางพิเศษ โครงการระบบขนส่งมวลชนที่ใช้ราง และโครงการระบบขนส่งทางอากาศ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ในประเด็นที่ต้องการจนได้ข้อมูลที่อิมตัวและเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการเก็บข้อมูล ใช้รายการคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-constructed) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ แนวคำถามประกอบด้วยปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการประเภทคมนาคม ในประเด็นเรื่องการจัดทำแผนผู้มีส่วนได้เสีย การให้ข้อมูลกับสาธารณะ กิจกรรมการมีส่วนร่วม การดำเนินงานร่วมกัน การติดตามผลอย่างมีส่วนร่วม และแนวทางการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการประเภทคมนาคม

หลังจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละครั้ง ผู้วิจัยทำการคัดเลือกข้อมูลมาจำแนกให้เห็นความหลากหลายแล้วจัดประเภทของข้อมูล โดยผู้วิจัยเลือกเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การศึกษาและได้รับการตรวจสอบข้อมูลแล้วว่าข้อมูลเชื่อถือได้มาวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบสร้างข้อสรุป โดยวิธีการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) และใช้วิธีเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียจากการสัมภาษณ์กับหลักการพื้นฐานของการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วยหลัก 4S ได้แก่ 1) การเริ่มต้นเร็ว (Starting Early) 2) ครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders)

3) ความจริงใจ (Sincerity) และ 4) วิธีการที่เหมาะสม (Suitability) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยวิธีการวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมกรณีศึกษาโครงการประเพณีทศมาส ผู้วิจัยนำเสนอผลการอภิปรายข้อมูลตามหลักการพื้นฐานของการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วยหลัก 4S ตามกรอบการวิจัยที่กำหนดโดยเปรียบเทียบผลการศึกษาว่าเป็นไปตามหลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือไม่ โดยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. การเริ่มต้นเร็ว (Starting Early)

การศึกษานี้พบว่า ผู้จัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นได้มีการกำหนดทางเลือกโครงการเพื่อเสนอในที่ประชุมไว้ก่อนแล้ว ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่า ควรจะมีการพัฒนาโครงการหรือตัดสินใจเลือกทางเลือกของโครงการที่เหมาะสมอย่างแท้จริง เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นตัวแทนจากนิติบุคคลมีความเห็นว่า ประชาชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่าควรมีการพัฒนาโครงการหรือไม่ตั้งแต่ต้นแต่มีส่วนร่วมเพียงการกำหนดแนวทางการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการกำหนดมาตรการของโครงการเท่านั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในประเทศไทยยังไม่เป็นไปตามหลักการพื้นฐานของการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน เรื่องการเริ่มต้นเร็ว (Starting Early) เพราะประชาชนไม่มีส่วนร่วมรับรู้ในการเกิดโครงการในพื้นที่และไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ระยะแรก ซึ่งสอดคล้องกับการค้นพบของ Kantamaturapoj K. (2018) ที่พบว่า การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นกำหนดแนวทางการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (scoping stage) อาจเป็นการเริ่มต้นที่ช้าเกินไปและยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Chutarat C. & Suphattharachai C. (2012) ที่พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประชาชนผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่กับเจ้าของโครงการและผู้จัดกิจกรรมรับฟังความคิดเห็น เนื่องจากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นหลังจากที่ได้มีการตัดสินใจแล้วว่า จะพัฒนาโครงการในพื้นที่

2. ครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders)

ในประเทศไทย การจำแนกผู้มีส่วนได้เสียโดยยึดหลักการรวมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไว้ให้มากที่สุด (inclusiveness) ซึ่งตรงกับแนวคิดที่รวมทุกคนที่สนใจโครงการเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ตามแนวทางของสำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จำแนกผู้มีส่วนได้เสียออกเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้รับผลกระทบ 2) หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม 3) หน่วยงานที่ทำหน้าที่พิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม 4) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง 5) องค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษาภายในท้องถิ่น และในระดับอุดมศึกษา และนักวิชาการอิสระ 6) สื่อมวลชน 7) ประชาชนทั่วไป (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2549)

จากหลักการดังกล่าว การจำแนกผู้มีส่วนได้เสียในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในประเทศไทยจึงเป็นไปตามหลักการพื้นฐานของการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศ เรื่อง ครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders) อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังพบปัญหาเรื่องความไม่ชัดเจนในคำนิยาม ไม่มีการกำหนดระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่มให้แตกต่างกัน

3. ความจริงใจ (Sincerity)

การให้ข้อมูลแก่สาธารณะเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป้าหมายที่แท้จริงของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนคือการให้ข้อมูลต่อสาธารณะและการให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการ (สมลักษณ์ ไชยเสริฐ, 2549, อรทัย ก๊กผล, 2552)

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มประชาชนไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการและข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นอย่างเพียงพอ ทำให้ประชาชนบางคนไม่ทราบว่ามีการจัดกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นและไม่ได้ไปเข้าร่วมในกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นของโครงการ เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นตัวแทนจากนิติบุคคลที่กล่าวว่า ไม่สามารถกระจายข้อมูลข่าวสารให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มอย่างทั่วถึงเนื่องจากมีงบประมาณที่จำกัด และผู้มีส่วนได้เสียทั้ง 2 กลุ่ม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสื่อสารผ่านทางผู้นำชุมชน การแจกแผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ ประกาศตามหน่วยงานราชการถือเป็นการสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Chutarat C. & Suphattharachai C. (2012) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทยมีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียวหรือการมีส่วนร่วมในลักษณะที่ประชาชนมีส่วนร่วมเพียงถูกบอกเล่าว่ามีอะไรจะเกิดขึ้นแต่ไม่ได้รับฟังการตอบสนองจากประชาชนหรือที่เรียกว่า การมีส่วนร่วมแบบเฉยเมย (Passive Participation) ซึ่งในความเป็นจริงการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ กระบวนการที่ช่วยให้ความกังวล ความต้องการ และคุณค่าของประชาชนได้รับการบูรณาการในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐผ่านกระบวนการสื่อสารแบบสองทาง โดยมีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะทำให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากประชาชน (Creighton, 2005)

จากข้อมูลข้างต้น จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในประเทศไทยยังไม่เป็นไปตามหลักการพื้นฐานของการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน เรื่อง ความจริงใจ (Sincerity) เพราะการให้ข้อมูลของโครงการไม่ครบถ้วนและเป็นการสื่อสารทางเดียว ถือเป็นการลดทอนสิทธิในการรับรู้ข่าวสาร สิทธิการแสดงความคิดเห็น และสิทธิในการตั้งคำถามของประชาชน ซึ่งอาจส่งผลทำให้ผู้จัดกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นไม่สามารถประเมินปัญหาและประสบความสำเร็จในแต่ละขั้นตอนของโครงการ อีกทั้ง ไม่เป็นไปตามหลักพื้นฐานของการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ต้องการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วม และถือว่าประชาชนเป็นมิติที่มีความสำคัญในการบริหารการมีส่วนร่วมให้ประสบความสำเร็จ และต้องการให้หน่วยงานเจ้าของโครงการหรือผู้มีอำนาจอนุมัติจัดกระบวนการอย่างจริงจัง เปิดเผย สื่อสัตย์ ปราศจากอคติ และมีการสื่อสารสองทางอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอ ตอบสนองต่อความสงสัยของผู้มีส่วนได้เสีย รวมทั้งแจ้งความก้าวหน้าหรือการ

เปลี่ยนแปลงของโครงการอย่างต่อเนื่อง (สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2549)

4. วิธีการที่เหมาะสม (Suitability)

วิธีการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต้องพิจารณาจากวิธีการที่หลากหลายและควรใช้วิธีการและกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่รวมถึงต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมในการเข้าหาและสื่อสารกับผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่ม ซึ่งวิธีการมีส่วนร่วมที่ใช้จะต้องเป็นโอกาสและสร้างความสะดวกใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในการแสดงความคิดเห็นอย่างแท้จริง (Chutarat C. & Suphattharachai C., 2012, Kantamaturapoj K., 2018)

ในการศึกษานี้พบว่า เจ้าของโครงการและผู้จัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นมักจัดกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นในวันเวลาราชการ ซึ่งไม่มีความเหมาะสมกับประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างรายวันหรือเป็นเจ้าของกิจการ การเข้าร่วมกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นทำให้ต้องเสียสละเวลาในการประกอบอาชีพและเสียรายได้ที่ควรจะได้รับ นอกจากนี้ วิธีการจัดประชุมแบบเป็นทางการเกินไปและใช้ศัพท์เทคนิคในการนำเสนอข้อมูลของโครงการทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาของสาระของโครงการ

สำหรับการดำเนินการประชุม ผลจากการสัมภาษณ์พบว่าผู้จัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นไม่ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการจัดประชุมทำให้ประชาชนมีความเข้าใจว่าเจ้าของโครงการเชิญตนเองให้เข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบโครงการเท่านั้น แต่ไม่ทราบว่าผู้จัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นต้องการปรึกษาหารือเพื่อกำหนดแนวทางการวิเคราะห์ผลกระทบหรือกำหนดทางเลือกของโครงการ

ดังนั้น กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนยังไม่เป็นไปตามหลักการเรื่อง วิธีการที่เหมาะสม (Suitability) เนื่องจากวันเวลาในการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นไม่เหมาะสมกับประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรง และไม่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการรับฟังความคิดเห็นที่ชัดเจน ไม่ทำให้เกิด “การมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย (Meaningful Participation)” สอดคล้องกับการศึกษาของ บัณชुर เศรษฐศิริโรธ (2556), Nicro & Friend (2011) และ Pradubsuk (2011) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังเป็นการจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นเพื่อให้ครบถ้วนตามกฎหมายที่กำหนด และสอดคล้องกับสถาบันวิจัยสังคมร่วมกับสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2545) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทยอยู่ในขั้นที่ไม่มีส่วนร่วม เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นเป็นแค่การเข้าร่วมแต่ไม่มีผลต่อการตัดสินใจ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผลการศึกษาพบว่า การกำหนดค่านิยมของผู้มีส่วนได้เสียยังไม่ชัดเจน และในทางปฏิบัติ ผู้แสดงความเห็นในการประชุมมักเป็นหน่วยงานราชการและองค์กรเอกชนมากกว่าประชาชนที่ได้รับผลกระทบ จากโครงการ ดังนั้นจากการศึกษานี้จึงมีข้อเสนอแนะให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปรับปรุงแนวทางการมีส่วนร่วมใน 3 ประเด็น ประเด็นแรกคือ การกำหนดบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย โดยต้องมีการกำหนดให้ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ขั้นกำหนดแนวทางการศึกษา เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างแท้จริง ส่วนประเด็นที่สองคือ การปรับปรุงผู้มีส่วนได้เสีย โดยเพิ่มรายละเอียดค่านิยมของผู้มีส่วนได้เสียให้ชัดเจนมากขึ้น โดยระบุให้ชัดเจนว่าควรเชิญหน่วยงานราชการ ในระดับใดเข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็น และกำหนดขอบเขตให้เป็นประชาชนทั่วไปที่อยู่ใกล้เคียงพื้นที่ โครงการเท่านั้น และประเด็นที่สามคือ การกำหนดระดับหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียให้แตกต่างกัน โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการมากที่สุด

2) เสนอให้หน่วยงานเจ้าของโครงการบูรณาการสิ่งแวดล้อมสู่นโยบายโดยใช้กระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2561

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ผลการศึกษาพบว่า การจัดการกระบวนการรับฟังความคิดเห็นมักจัดในวันเวลาราชการซึ่งทำให้ ประชาชนที่ต้องทำงานไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ การศึกษานี้จึงเสนอให้เจ้าของโครงการและผู้จัดกระบวนการ รับฟังความเห็นลงพื้นที่ก่อนการจัดประชุมควรเข้าพบบุคคลที่มีความคุ้นเคยกับพื้นที่โครงการเป็นอย่างดีเพื่อ ขอคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการหรือช่วงเวลาในการจัดการกระบวนการรับฟังความคิดเห็นที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ และนำข้อมูลมาวางแผนกำหนดวันเวลาที่เหมาะสมต่อไป

2) ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนไม่เคยรับทราบได้ว่าโครงการได้นำความเห็นที่ประชาชนเสนอในที่ ประชุมรับฟังความเห็นมาพิจารณาเป็นส่วนประกอบในการปรับปรุงโครงการอย่างไร ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเสนอให้ เจ้าของโครงการจัดกิจกรรมให้ประชาชนเข้าไปศึกษาดูงานของโครงการตั้งแต่ระยะเตรียมการ ระยะก่อสร้าง และระยะดำเนินงาน ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม เพราะเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ในการติดตามผลการดำเนินงานของ โครงการ

3) ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการ และข้อมูลเกี่ยวกับการ จัดกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการประเภทคมนาคมเป็นโครงการขนาดใหญ่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง การให้ข้อมูลที่ถูกต้องเรื่องการเวนคืนที่ดิน อัตราการจ่ายค่าชดเชยและ ระยะเวลาในการจ่ายค่าชดเชยเป็นเรื่องที่สำคัญมากเพราะจะทำให้ประชาชนตัดสินใจได้บนพื้นฐานของข้อมูลที่ ชัดเจน ดังนั้นการศึกษานี้จึงเสนอให้เจ้าของโครงการควรจัดสรรงบประมาณให้กับผู้จัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นในการลงพื้นที่เป็นรายครัวเรือนหรือรายบุคคล นอกจากนี้ยังเสนอให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมพิจารณาการให้ข้อมูลกับประชาชนในรูปแบบของการพูดคุยทาง

โทรศัพท์ส่วนตัว ถึงแม้จะเป็นช่องทางที่ไม่มีหลักฐานเชิงประจักษ์แต่ก็เป็นช่องทางที่สามารถสื่อสารได้สองทางระหว่างประชาชนกับผู้จัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็น

4) ผลการศึกษาพบว่าการจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นมักใช้การนำเสนอข้อมูลของโครงการเชิงเทคนิค ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสมกับกลุ่มประชาชน ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเสนอให้ใช้ภาษาที่ประชาชนสามารถเข้าใจได้ง่าย หรือการสื่อสารด้วยภาษาท้องถิ่นก็จะช่วยทำให้ประชาชนมีความเข้าใจโครงการมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ข้อมูลของโครงการที่ให้กับประชาชนควรเป็นข้อมูลที่มีความจำเป็นเท่านั้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์บางส่วนสำหรับนักศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- Bunmueang, S. (2012). kāmī sūanruām khōng prachāchon nai krabuānkān pramcēnphon krathop dān singwætloṃ læ sukkhaphāp kōranī suksā khēt khuāpkhum monlaphit chāngwat ra yōng. Safety and Health Journal, 5(19), 7-17.
- Burikul, T. (2009). phonlawat kāmī sūanruām khōng prachāchon : chāk ‘adit chonhung ratthammanūn hāeng rācha ‘ānāchak Thai Phutthasakkarāt sōngphanhārōjhasip. Nonthaburi: Research and development King Prajadhipok's Institute.
- Chaisert, S. (2006). kānphatthana rūpbāp kāmī sūanruām khōng prachāchon nai khana kammakān truat sōp tittām kānboṛihān ngān tamruāt nakhōnban. Bangkok: Suan Dusit Rajabhat University.
- Environmental Impact Evaluation Bureau Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2006). nēothāng kāmī sūanruām khōng prachāchon læ kānpramcēnphon krathop singwætloṃ thāng sangkhom nai krabuānkān wikhro phonkrathop singwætloṃ. Bangkok: Europrinting.
- Environmental Impact Evaluation Bureau Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2013). nēothāng kānpramcēnphon krathop thāng sukkhaphāp nai rāingān kān wikhro phonkrathop singwætloṃ. Bangkok: J One Advertising Solution.
- Environmental Impact Evaluation Bureau Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2016). rabop kān wikhro phonkrathop singwætloṃ khōng prathēt Thai. Bangkok: B.V. Offset.
- Environmental Impact Evaluation Bureau Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2017). khōngkān rū kitchakān thī tōng tham rāingān kān wikhro phonkrathop singwætloṃ. Bangkok: B.V. Offset.
- Fakkham, S. (2013). rabop kān wikhro phonkrathop singwætloṃ læ sukkhaphāp nai prathēt Thai. Master of Science Thesis (Environmental Management), National Institute of Development Administration.
- Fuangchoonuch, M. & Chompan, J. (2016). kāmī sūanruām khōng prachāchon nai kān wikhro phonkrathop singwætloṃ læ sukkhaphāp kōranī suksā khōngkān khayāi kamlang kānphalit rōng faifā Krabi. Journal of Community Development Research, 10(2), 174-184.

- Inchan, T. (2003). *kānmī sūanruām khōng khana kammakān chumchon nai kānphatthana chumchon yoī nai khēt thēsabān mūang lamphūn*. Independent research, Master of Public Administration Department of Public Administration, Graduate School Chiang Mai University.
- Kantamaturapoj, K. (2014). *thunniyom kap singwætlōm : kānphatthana ‘utsāhakam khōng prathēt Thai kap kān wikhro phonkrathop singwætlōm sangkhom læ sukkhaphāp*. *Journal of Integrated Social Sciences, Faculty of Social Sciences and Social Sciences, Mahidol University*, 1(1), 66-85.
- Kantamaturapoj, K. (2018). *khōngkān khōsanōenāe phūa phatthanākara būan kānmī sūanruām khōng prachāchon nai khōngkān thī ‘āt kō hai koēt phonkrathop tō chumchon yāng runræng*. Office of the Higher Education Commission And the Office of Research Fund.
- Kantamaturapoj, K. (2018). *kānmī sūanruām khōng prachāchon nai kānpramōenphon krathop singwætlōm*. *Phim khrang thī 1*. Bangkok: Danex Inter Corporation.
- Kantamaturapoj, K., Piyajun, G. & Wibulpolprasert, S. (2018). *khōsanōenāe chāk phū mī sūan daisiā toḳōra būan kānmī sūanruām khōng prachāchon nai khōngkān rū kitchakān thī ‘āt kō hai koēt phonkrathop tō chumchon yāng runræng thang thāng dān khunnaphāp singwætlōm sapphayakōn thammachāt læ sukkhaphāp*. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 11(3), 363-382.
- Kasemsuk, C. (2011). *kānsūsān kap kān plianplæng khōng sangkhom*. Bangkok: Chulalongkorn University Press Office.
- Kasemsuk, C. (2016). *lakkān mī sūan ruām kap kānphatthana chumchon yāng yangyūn*. Bangkok: Chulalongkorn University Press Office.
- Kerdpanyawat, B. (1992). *kānsuksā khwām moḥsom nai kānmī sūanruām khōng prachāchon toḳōra būan kānpramōenphon krathop singwætlōm*. Master of Science Thesis, Department of Environmental Management Technology Mahidol University.
- Klomkliang, S. (2013). *kānmī sūanruām khōng prachāchon nai kān rapfang khwāmkhithen tām krabūankān wikhro phonkrathop singwætlōm suksā kōranī changwat ra yoṅ*. Master of Social Science Thesis, Department of Environment Mahidol University.
- Kokpol, O. (2009). *khūkhit khūmū kānmī sūanruām khōng prachāchon samrap phūbōrihān thōngthin*. Bangkok: Charansanitwong Printing.

- Kongdejadisak, P. (2014). kānmī sūanruām khōṅ prachāchon nai kān' anurak sapphayākōṅ thammachāt læ singwætloṃ nai khēt ' utthayān hæng chat mūko chang changwat trat. Master of Public Administration Thesis Public and Private Management Branch, College of Public Administration Burapa University.
- Kowit, P. (2010). thammāphibān thōṅthīn : wādūai kānmī sūanruām læ khwām prōṅsai. Bangkok: Mistercopy.
- Mongkol, S. (2015). khwāmyuttitham thāṅ singwætloṃ. Social Development Journal, 17(2), 87-112.
- Ngamkum, P. (2013). khwāmru thatsanakhati læ phruttkam kiēokap kānmī sūanruām khōṅ prachāchon nai krabūankān wikhrō phonkrathop singwætloṃ kōṅānī suksā : khroṅkān rōṅ faifā thothhæn rōṅ faifā mæ mo. Master of Social Science Thesis, Department of Environment Mahidol University.
- Panyawattanasakul, S., Puenak, C., Jirakraisiri, P. & Phanthakosit, S. (2016). phatthanākān nāo khwāmkhīt kānmī sūanruām nai kānchatkān khwāmru chumchon : kōṅānī suksā khuanphai chaloṅ khluṅ nai phunthī chāifang thalē changwat samut sākōṅ. Veridian E-Journal Silpakorn University, 9(3), 29-47.
- Phunsrikasem, S. (2013). panhā kānmī sūanruām khōṅ chumchon nai kānchat tham raīṅān kān wikhrō phonkrathop singwætloṃ. Master of Law Thesis, Ramkhamhaeng University.
- Sethasirot, B. & Kuanphot, J. (2013). sing bongchī thāṅ phūmisat. Bangkok: Nititham.
- Sittipong, U. (2011). kotmāi kiēokap singwætloṃ. Bangkok: Winyuchon.
- Social Research Institute Together with the Environmental Research Institute Chulalongkorn College. (2002). khroṅkān phatthanākān damnoen ngānkān mī sūan ruām khōṅ prachāchon nai krabūankān wikhrō phonkrathop singwætloṃ. Bangkok: Chulalongkorn University Press Office.
- Tangtrong, P. (2010). krabūankān phichāranā hen chōp raīṅān kān wikhrō phonkrathop singwætloṃ khroṅkān praphēt rōṅgrām læ sathān phaktā kā ' ā kā so. Master of Arts Thesis, Department of Architecture Chulalongkorn University.
- Thongkamkoon, C. (2017). wēnkhūn thīdin phangmūāṅ mai rākha pramoen thīdin thūa prathet. Bangkok.

Vannasaeng, S., et al. (1998). *kañ wikhrō phonkrathop singwætlōm*. Pathum Thani: Environmental Research and Training Center Department of Environmental Quality Ministry of Science Technology and The Environment.

ภาษาต่างประเทศ

Aloni C., Daminabo I., Alexander B. C., Bakpo M. T. (2015). The Importance of Stakeholders Involvement in Environmental Impact Assessment. *Resources and Environment*, 5(5), 146-151.

Boris Kabanoff. (1991). Equity, Equality, Power, and Conflict. *The Academy of Management Review*, 16(2), 416-441.

Chutarat C. & Suphattharachai C. (2012). Evaluating Public Participation Process in Development Projects in Thailand: A Case Study of the Hin Krut Power Plant Project. *American Journal of Applied Sciences*, 9(6), 865-873.

Cohen, J.M. & Uphoff, N.T. (1977). *Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation*. New York: The Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University”

Cordero, E., Pangalangan, E. and Fondevilla, R. (2000). *Philippine encyclopedia of social work*. Quezon City: Megabooks Company.

Dietz & Stern. (2008). Why Economic Analysis Supports Strong Action on Climate Change: A Response to the Stern Review's Critics. *Review of Environmental Economics and Policy*, 2(1), 94-113.

Doelle & Sinclair. (2006). Time for a New Approach to Public Participation in EA: Promoting Cooperation and Consensus for Sustainability. *Environmental Impact Assessment Review*, 26(2), 185-205.

Erwin, W. (1976). *Participation Management: Concept Theory and Implementation*. Atlanta: Georgia State University.

Franklyn Lisk. (1985). *Popular Participation in Planning for Basic Needs: Concepts, Methods, and Practices*. St. Martin's Press.

Gene Rowe, Lynn J. Frewer. (2005). A Typology of Public Engagement Mechanisms. *Science, Technology & Human Values*, 30(2), 251-290.

Gunes & Coskun, (2005), Legal structure of public participation in environmental issues in Turkey. *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, 7(3), 543-568.

James L. Creighton. (2005). *The Public Participation Handbook: Making Better Decisions through Citizen Involvement*. San Francisco: Jossey Bass.

- Kanang Kantamaturapoj, Ganda Piyajun & Suwit Wibulpolprasert. (2018). Stakeholder's opinion of public participation in Thai environmental and health impact assessment. *Impact Assessment and Project Appraisal*, 36(5), 429-441.
- Karl W. Deutsch. (1975). World order priorities. *Environment and Society in Transition: World Priorities*, 261(1), 261-262.
- Liz McDaid & Lynette K., (2005), A framework to assess the role played by civil society in environmental decision-making in South Africa. Environmental Evaluation Unit, University of Cape Town.
- MacKay, Angus. (1998). Concept and Process of Public Participation In Public Participation in Electric Power Projects (An Emerging Issue in Asia). Bangkok: Economic and Social Commission for Asia and the Pacific and United Nations Development Program.
- Nicro, S., R.M. Friend & S. Pradubsuk. (2011). Environmental Governance in Asia: Independent Assessments of National Implementation of Rio Declaration's Principle 10. Nonthaburi: Thailand Environment Institute.
- Petts, J. (2003). Barriers to Deliberative Participation in EIA: Learning from Waste Policies, Plans and Projects. *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, 5(3), 269-293.
- Robert B. Gibson. (2012). *Impact Assessment and Project Appraisal*. London: Taylor & Francis.
- Shepherd, A., & Bowler, C. (1997). Beyond the requirements: improving public participation in EIA. *Journal of environmental planning and management*, 40(6), 725-738.
- United Nations. (1981). Department of International Economic and Social Affairs. *Popular Participation as Strategy for Program Community Level Action and Development*. New York: United Nations.
- Zhao Y. (2010). Public Participation in China's EIA Regime: Rhetoric or Reality?. *Journal of Environmental Law*, 22(1), 89-123.